

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ
НОРМ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА
ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ
АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ,
ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ

(позачергові вибори до Верховної Ради України)

Шостий апеляційний адміністративний суд
2019

1. Початок і завершення виборчого процесу

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про вибори народних депутатів України» позачергові вибори депутатів відбуваються в останню неділю 60-денного строку з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, виданого відповідно до Конституції України.

Виборчий процес позачергових виборів депутатів починається з дня, наступного після дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Указ Президента України № 303/2019 «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» (далі – Указ) опублікований у газеті «Урядовий кур'єр» від 23 травня 2019 року № 95 (6458).

Тому виборчий процес позачергових виборів депутатів розпочався 24 травня 2019 року.

Згідно з Указом позачергові вибори до Верховної Ради України призначені на 21 липня 2019 року.

Виборчий процес завершується через 15 днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

2. Предметна, інстанційна та територіальна юрисдикція

Пунктом б частини 1 статті 19 КАС України встановлено, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Пов'язаність правовідносин з виборчим процесом полягає в тому, щоб ці правовідносини виникли в межах виборчого процесу й стосувалися підготовки та проведення виборів.

Спори, передбачені п. б ч. 1 ст. 19 КАС України, розглядаються з урахуванням особливостей, встановлених ст.ст. 273-279 КАС України.

Спори, які виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються виборчого процесу (проведення та підготовки виборів), не належать до виборчих спорів у розумінні КАС України, а тому визначення юрисдикції таких спорів та їх розгляд здійснюється в загальному порядку.

■ **Місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні адміністративні справи, пов'язані з виборчим процесом щодо (п. 2 ч. 1 ст. 20 КАС України):**

- оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничних виборчих комісій, членів цих комісій за місцезнаходженням відповідної комісії (ч. 5 ст. 273 КАС України);
- уточнення списку виборців (ч. 2 ст. 274 КАС України);
- оскарження дій чи бездіяльності засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори та референдум, за їхнім місцезнаходженням (ч. 3 ст. 275 КАС України);
- оскарження дій чи бездіяльності кандидата у депутати сільської, селищної ради, кандидатів на посаду сільського, селищного голови, їхніх довірених осіб за місцезнаходженням територіальної виборчої комісії, яка зареєструвала кандидата (ч. 4 ст. 276 КАС України).

■ **Окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, пов'язані з виборчим процесом щодо:**

- оскарження рішень, дій чи бездіяльності територіальних (окружних) виборчих комісій щодо підготовки та проведення виборів народних депутатів України, за місцезнаходженням відповідної комісії (ч. 4 ст. 273 КАС України);
- оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб за їхнім місцезнаходженням (ч. 3 ст. 275 КАС України);
- позовна заява з інших питань, визначених ст. 276 КАС України, а саме: у справах щодо оскарження дій або бездіяльності партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу за місцем вчинення дії чи місцем, де ця дія повинна бути вчинена (ч. 5 ст. 276 КАС України).

Якщо справа щодо однієї з вимог підсудна окружному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) – місцевому загальному суду як адміністративному суду, таку справу розглядає окружний адміністративний суд (ч. 3 ст. 21 КАС України).

Водночас слід мати на увазі, що не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, щодо яких законом визначена виключна підсудність різним судам (ч. 5 ст. 172 КАС України).

Якщо справа щодо однієї з вимог підсудна апеляційному адміністративному суду, а щодо іншої вимоги (вимог) — місцевому адміністративному суду, таку справу розглядає апеляційний адміністративний суд (ч. 4 ст. 21 КАС України).

Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції (ч. 2 ст. 22 КАС України) підсудні справи щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії, крім встановлення результатів виборів, члена цієї комісії, прийняті у межах виборчого процесу (ч. 3 ст. 273 КАС України).

Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів (ч. 4 ст. 22, ч. 3 ст. 273 КАС України).

---

3. Строк звернення до суду

Загальним строком подання позовної заяви, у справах пов'язаних з виборчим процесом, є 5-денний строк з дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності. Однак Кодекс також передбачає спеціальний строк, який залежить від дня звернення до суду з позовною заявою.

Наприклад, Кодекс адміністративного судочинства України встановлює такі строки звернення до суду у справах, пов'язаних з виборчим процесом:

Предмет оскарження	До дня голосування	У день голосування	Після дня голосування
оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії, члена цієї комісії (ч. 3 ст. 273 КАС України)	5 днів (але не пізніше 22:00 год. дня, що передує дню голосування)	5 днів	5 днів
оскарження рішень, дій чи бездіяльності територіальної (окружної) виборчої комісії, членів цієї комісії (ч. 4 ст. 273 України)	5 днів (але не пізніше 22:00 год. дня, що передує дню голосування)	5 днів	5 днів
оскарження рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, членів цієї комісії (чч. 6-8 ст. 273 КАС України)	5 днів (але не пізніше 22:00 год. дня, що передує дню голосування)	2 дні	2 дні
уточнення списку виборців (ч. 3 ст. 274 КАС України)	не пізніш як за 2 дні до дня голосування	-----	-----
оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб (ч. 3 ст. 275, чч. 6, 7 ст. 273 КАС України)	5 днів (але не пізніше 22:00 год. дня, що передує дню голосування)	5 днів	5 днів
оскарження дій чи бездіяльності ЗМІ, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових і службових осіб, творчих працівників ЗМІ й інформаційних агентств, що порушують законодавство про вибори (ч. 4 ст. 275 КАС України)	5 днів (але не пізніше 22:00 год. дня, що передує дню голосування)	5 днів	5 днів

4. Особливості обчислення процесуальних строків

- На обчислення строків у справах, пов'язаних з виборчим процесом (ст.ст 273-277 КАС), не поширюються правила ч. 2-10 ст. 120 цього Кодексу (ч. 1 ст. 270 КАС України).
- Строки, встановлені у справах, пов'язаних з виборчим процесом, обчислюються календарними днями й годинами.
- Останнім днем строку, який має закінчитися з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.
- Днем бездіяльності є останній день встановленого законом строку, у який мало бути вчинено дію або прийнято рішення.
- Днем подання позовної заяви, апеляційної скарги є день їх надходження до відповідного суду (а не дата їх передачі до відділення поштового зв'язку).
Також необхідно враховувати, що позовну заяву, апеляційну скаргу може бути подано до суду цілодобово, поза межами звичайного робочого часу суду (під час виборчого процесу встановлюється особливий графік роботи суду. Зокрема чергувань, тобто суд здійснює прийом позовних заяв та апеляційних скарг цілодобово та без вихідних).
Останнім днем строку звернення до суду може бути, зокрема, вихідний або святковий день.
- День прийняття рішення, вчинення дії й останній день встановленого законом строку, у який мало бути вчинено дію або прийнято рішення, не зараховується до строку звернення до суду. Перебіг такого строку розпочинається з наступного дня після прийняття рішення, вчинення дії або закінчення граничного строку вчинення дії (ч. 1 ст. 120, чч. 1, 4 ст. 270 КАС України).
- Строки подання позовних заяв та апеляційних скарг у справах, пов'язаних з виборчим процесом (ст.ст. 273-276 КАС) не може бути поновлено. Позовні заяви, апеляційні скарги, подані після закінчення цих строків, суд залишає без розгляду (ч. 5 ст. 270 КАС України).
Залишаючи позовну заяву без розгляду, суд керується ч. 5 ст. 270 КАС України, а не ст. 123 та п. 8 ч. 1 ст. 240 КАС України.

5. Строк розгляду адміністративних справ

Строк розгляду адміністративної справи складає **2 дні після надходження позовної заяви, але:**

- адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли до дня голосування, вирішуються судом **не пізніше ніж за дві години до початку голосування** (ч. 11 ст. 273 КАС України), тобто до 06:00 год.;
- адміністративні справи за позовними заявами, що надійшли у день голосування, вирішуються судом **до закінчення голосування** (ч. 11 статті 273 КАС України);
- адміністративні справи щодо уточнення списку виборців суд вирішує **не пізніше ніж за 2 дні до дня голосування**, а якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування, — **невідкладно*** (ч. 4 ст. 274 КАС України).

*Під невідкладністю розгляду справи слід розуміти те, що після надходження позовної заяви суд відразу вирішує питання про відкриття провадження у справі, проводить підготовчі дії, викликає учасників справи, після чого починає судовий розгляд справи. Тому правовий інститут невідкладного розгляду справи не означає її розгляд відразу після надходження позовної заяви. Суду потрібно вчинити перераховані процесуальні дії, без яких суд не може почати розгляд справи, для чого необхідний певний проміжок часу. Однак ці дії суд зобов'язаний вчиняти невідкладно після отримання позовної заяви. Невідкладний розгляд справи також означає, що вона повинна бути вирішена **не пізніше ніж за 2 дні до дня голосування**.

6. Особливості представництва

За змістом ст. 279 КАС України особа, яка відповідно до закону про вибори зареєстрована як уповноважений представник або довірена особа кандидата, діє як представник відповідного кандидата у справах, пов'язаних з виборчим процесом, без додаткового уповноваження, тобто без додержання правил ст. 59 КАС України щодо підтверджуючих документів.

Особа, яка відповідно до закону про вибори чи референдум зареєстрована як уповноважена особа (представник) партії (блоку), місцевої організації партії, ініціативної групи референдуму, діє як представник відповідної партії (блоку), місцевої організації партії, ініціативної групи референдуму у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, без додаткового уповноваження.

Документом, що підтверджує повноваження уповноваженого представника або довіреної особи кандидата, є відповідне посвідчення, видане в порядку, встановленому законом про вибори чи референдум.

Порядок реєстрації представників/уповноважених осіб партії, довірених осіб кандидатів, їхні повноваження, вимоги до таких осіб визначені ст.ст. 75, 76 Закону України «Про вибори народних депутатів України».

7. Особливості повідомлення учасників справи

При розгляді та вирішенні адміністративних справ, пов'язаних з виборчим процесом (ст.ст. 273-277 КАС України), **суд негайно повідомляє відповідача та інших учасників справи щодо подання позовної заяви, апеляційної скарги та про дату, час і місце розгляду справи.**

Судові виклики та повідомлення здійснюються з додержанням положень ст.ст. 124-130 КАС України.

Учасники справи повідомляються шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою чи іншим технічним засобом зв'язку. Також учасник справи може отримати судову повістку у приміщенні суду під розписку, яка приєднується до матеріалів справи.

Учасник справи вважається повідомленим належним чином про дату, час і місце розгляду справи з моменту:

1) направлення повідомлення працівником суду, про що останній робить відмітку у матеріалах справи (у разі повідомлення за номером телефону, складається телефонограма; у разі направлення тексту повістки електронною поштою, роздруковується звіт про направлення та/ або повідомлення про доставлення

такого повідомлення; у разі направлення факсимільного повідомлення – звіт про направлення).

2) оприлюднення судом на вебпорталі Судової влади України ухвали про відкриття провадження у справі відомостей про дату, час і місце судового розгляду справи.

Суд невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію або комісію з референдуму та комісію вищого рівня про відкриття провадження у справі та про ухвалене судом рішення (ч. 10 ст. 273 КАС).

8. Особливості розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом

- Статті 268-279 КАС України встановлюють особливості розгляду адміністративними судами справ, пов'язаних з виборчим процесом, норми яких є спеціальними, а тому суди повинні враховувати, що вони мають пріоритет над іншими нормами КАС України.
- Враховуючи категорію та складність справ, пов'язаних з виборчим процесом, а також, що розгляд таких справ становить значний суспільний інтерес, особливості розгляду справ (проголошення повного судового рішення), **такі справи не можуть бути розглянуті за правилами спрощеного позовного провадження** (ст.ст. 257, 271 КАС України).
- Водночас необхідно враховувати, що за наявності підстав, передбачених ч. 3 ст. 194 та ч. 4 ст. 229 КАС України, така справа може бути розглянута в порядку письмового провадження, але за особливостями, встановленими ст. ст. 273-279 КАС України.
- Неприбуття у судове засідання учасника справи, повідомленого відповідно до положень ст 268 КАС України, не перешкоджає розгляду справи у судах першої й апеляційної інстанцій (ч. 3 ст. 268 КАС України).
- У справах, пов'язаних з виборчим процесом (ст. ст. 273-277 КАС України), суд проголошує повне судове рішення (ч. 1 ст. 271 КАС України).
- Копії судових рішень у справах, пов'язаних з виборчим процесом, невідкладно видаються учасникам справи або надсилаються їм, якщо вони не були присутні під час їх проголошення (ч. 2 ст. 271 КАС України).

- Судові рішення за наслідками розгляду судами першої інстанції набирають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, а у разі їх апеляційного оскарження, з моменту проголошення судового рішення судом апеляційної інстанції (ч. 1 ст. 272 КАС України).
- Суд апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду не може повертати справу на новий розгляд (ч. 2 ст. 272 КАС України).
- Судові рішення суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду набирають законної сили з моменту проголошення і не можуть бути оскаржені (ч. 3 ст. 272 КАС України).
- Рішення адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців виконуються негайно. Оскарження рішення адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців не перешкоджає його виконанню (ч. 5 ст. 274 КАС України).

9. Строки апеляційного оскарження судового рішення

Апеляційні скарги на судові рішення за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом, можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення, а на судові рішення, ухвалені до дня голосування, не пізніш як за чотири години до початку голосування, тобто до 04:00 год. дня голосування (ч. 2 ст. 278 КАС України).

Відповідно до ст.ст. 23, 278-292 КАС України судами апеляційної інстанції в адміністративних справах, пов'язаних з виборчим процесом є :

- **Відповідні апеляційні адміністративні суди;**
- **Верховний Суд** — у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності ЦВК, члена цієї комісії, прийнятих у межах виборчого процесу, крім встановлення результатів виборів (ч. 3 ст. 273 КАС), розглянутих апеляційним адміністративним судом в апеляційному окрузі, що включає місто Київ;
- **Велика Палата Верховного Суду** — у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму (ч. 3 ст. 273 КАС), розглянутих Верховним Судом.

10. Строки розгляду справи в суді апеляційної інстанції

Суд апеляційної інстанції розглядає справу **у дводенний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження** з повідомленням учасників справи.

Апеляційна скарга на судові рішення, що було ухвалене до дня голосування, розглядається **не пізніше ніж за дві години до початку голосування, тобто до 06:00 год. дня голосування** (ч. 4 ст. 278 КАС України).

11. Ставки судового збору

Частина 1 ст. 4 Закону України «Про судовий збір» встановлює, що судовий збір справляється у відповідному розмірі від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня календарного року.

Станом на 01 січня 2019 року прожитковий мінімум для працездатних осіб становить – 1921,00 грн. (ст. 7 Закону України «Про державний бюджет України на 2019 рік»).

Ставки судового збору за подання адміністративного позову

Немайнового характеру, який подано:

- **фізичною особою** – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб **768,40 грн.** (1921*0,4);
- **суб'єктом владних повноважень, юридичною особою** – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб (**1921,00 грн.**).

Слід враховувати ч. 3 ст. 6 Закону України «Про судовий збір», яка визначає, що у разі коли в позовній заяві об'єднано дві і більше вимог немайнового характеру, судовий збір сплачується за кожну вимогу немайнового характеру.

Ставки судового збору за подання апеляційної скарги

На рішення суду – 150 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги:

- **фізичною особою** – **1152,60 грн.** (768,40*150%);
- **суб'єктом владних повноважень, юридичною особою** – **2881,50 грн.** (1921*150%);

На ухвалу суду – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб (1921,00 грн.)

12. Особливості сплати судового збору

Позивачі у справах, пов'язаних з виборчим процесом, як правило, не звільнені від сплати судового збору, однак несплата судового збору не є підставою для залишення позовної заяви чи апеляційної скарги без руху.

Суд приймає позовну заяву у справах, пов'язаних з виборчим процесом до розгляду незалежно від сплати судового збору.

У разі несплати судового збору на момент вирішення справи суд одночасно вирішує питання про стягнення судового збору відповідно до правил розподілу судових витрат, встановлених ст. 139 КАС України.

Також слід враховувати, що позовна заява про уточнення списку виборців подається до адміністративного суду без сплати судового збору (ч. 3 ст. 274 КАС України, п. 11 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»).

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про судовий збір» **судовий збір сплачується за місцем розгляду справи та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України.**

Платіжні реквізити для перерахування судового збору (у гривнях) при зверненні до ШААС

Отримувач коштів	УК у Печер.р-ні/Печерс.р-н
Код отримувача (код за ЄДРПОУ)	38004897
Банк отримувача	Казначейство України (ЕАП)
Код банку отримувача (МФО)	899998
Рахунок отримувача	34312206081055
Код класифікації доходів бюджету	22030101

Призначення платежу

*:101;_____ (код клієнта за ЄДРПОУ для юридичних осіб (доповнюється зліва нулями до восьми цифр, якщо значущих цифр менше 8), реєстраційний номер облікової картки платника податків – фізичної особи (завжди має 10 цифр) або серія та номер паспорта громадянина України, в разі якщо платник через свої релігійні переконання відмовився від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомив про це відповідний орган Міністерства доходів і зборів України і має відповідну відмітку у паспорті); Судовий збір, за позовом _____ (ПІБ чи назва установи, організації позивача), Шостий апеляційний адміністративний суд (назва суду, де розглядається справа).

При заповненні платіжного документа у графі «Код платника» платником судового збору – юридичною особою зазначається код ЄДРПОУ, а платником – фізичною особою – ідентифікаційний код, а при його відсутності, у зв'язку з релігійними переконаннями, зазначаються його паспортні дані.

